

BARTOS ERIKA

BRÚNÓ

Budapesten

DUNA

Brúnó

Brúnó anyukája
Blankával

Brúnó apukája

Teri néni

Józsi bácsi

Ricsi

Lenke néni

Olívia

Bence és Robi

Petya és Viola

Dia néni

Doma bácsi

Nóri

Orsi

Zita

Ödön bácsi

Doma

Dóra mama

BARTOS ERIKA

BRÚNÓ
Budapesten
DUNA

*„A Dunának, mely mult, jelen s jövő,
egymást ölelik lágy hullámai.
A harcot, amelyet őseink vívtak,
békévé oldja az emlékezés
s rendezni végre közös dolgainkat,
ez a mi munkánk; és nem is kevés.”*

JÓZSEF ATTILA: A DUNÁNÁL

Írta és rajzolta: Bartos Erika
Térképrajz (282-283. oldal): Ferenc Tamás és Ferenc Bálint

www.brunobudapest.hu

Minden jog fenntartva, a kiadvány egészének vagy bármely részének
a kiadó írásos engedélye nélküli sokszorosítása, másolása, egyéb
engedélyköteles felhasználása – beleértve a kiadvány digitalizálását és ily módon
történő többszörözését, nyilvánossághoz közvetítését – szigorúan tilos!

A kiadó könyveit kedvezménnyel megrendelheti webáruházunkban:

www.mora.hu

© Bartos Erika, 2020
© Móra Könyvkiadó, 2020

BARTOS ERIKA

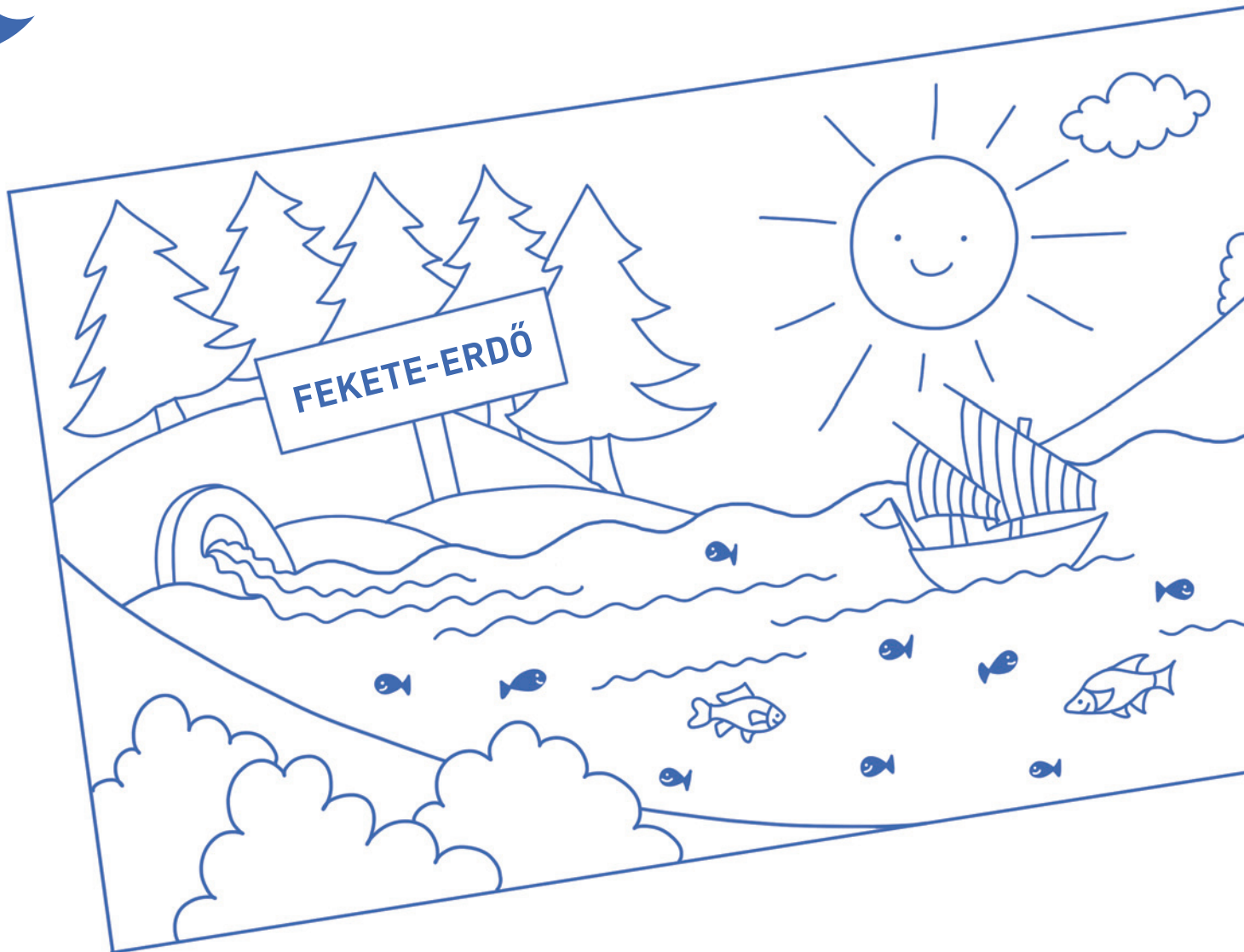
BRÚNÓ
Budapest

DUNA

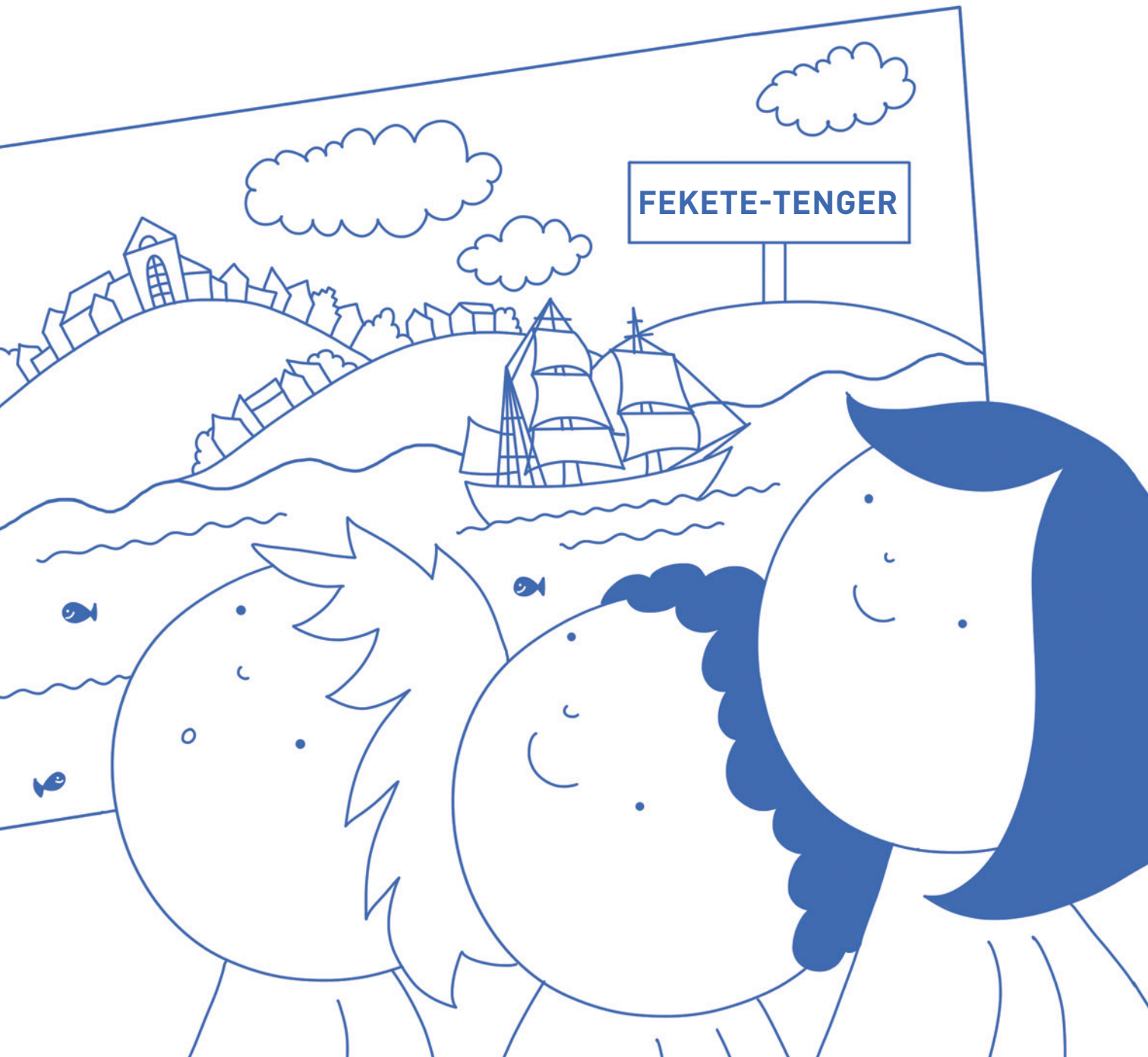
MÓRA KÖNYVKIADÓ

Duna

FEKETE-TENGER

BRÚNÓ, ORSI ÉS OLÍVIA SOK IDŐT TÖLTÖTT EGYÜTT, ugyanabban a házban laktak, és egyidősek voltak. A nyár utolsó hetében Lenke néni, Olívia anyukája vigyázott rájuk.

– Még van egy hetünk – állapította meg Brúnó –, aztán kezdődik az iskola.

– Mindhárman elsősök leszünk – tette hozzá Orsi.

– Találjunk ki valami izgalmasat erre az utolsó hétre! – javasolta Lenke néni. – Megnézhetjük a Margitszigetet! Van kedvetek?

– Igen! – válaszolta kórusban a három gyerek.

Másnapra azonban elromlott az idő.

– El kell halasztanunk a kirándulást – szomorkodott Lenke néni. – Majd elmegyünk, ha jobb idő lesz. Addig mesélek nektek a Dunáról, hiszen a Duna nélkül Margitsziget sem volna.

Lenke néni idegenvezető volt, sok érdekességet tudott Budapestről és persze a Dunáról is.

- A Duna a Volga után Európa második leghosszabb folyója. Összesen 2850 kilométert tesz meg a jelképes forrástól a torkolatig. Tíz országon halad át: Németországon, Ausztrián, Szlovákián, Magyarországon, Horvátországon, Szerbián, Románián, Bulgárián, Moldován és Ukrajnán.

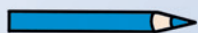
A Duna Németországban, a Fekete-erdőben ered.

Rajka településnél lép be Magyarországra.

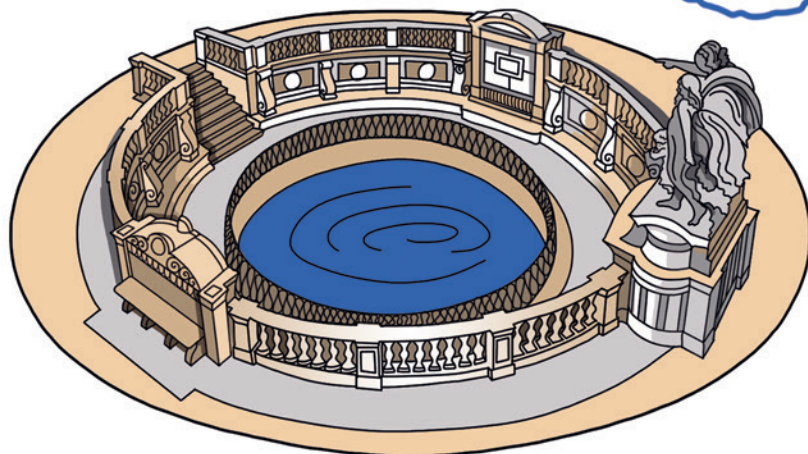
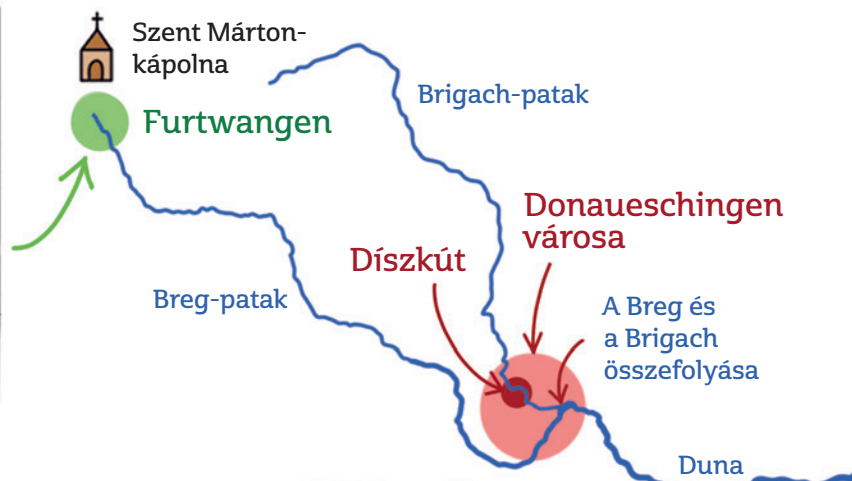
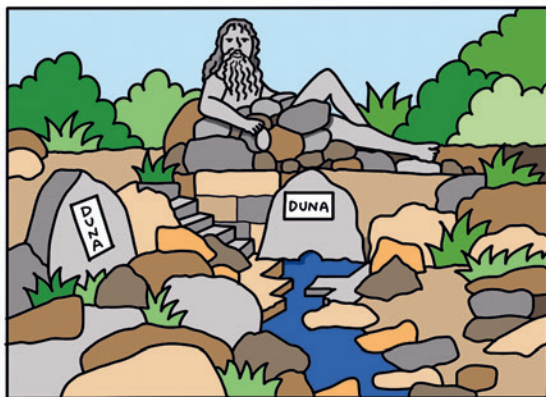
Mohács alatt hagyja el az országot.

A Fekete-tengerbe ömlik bele.

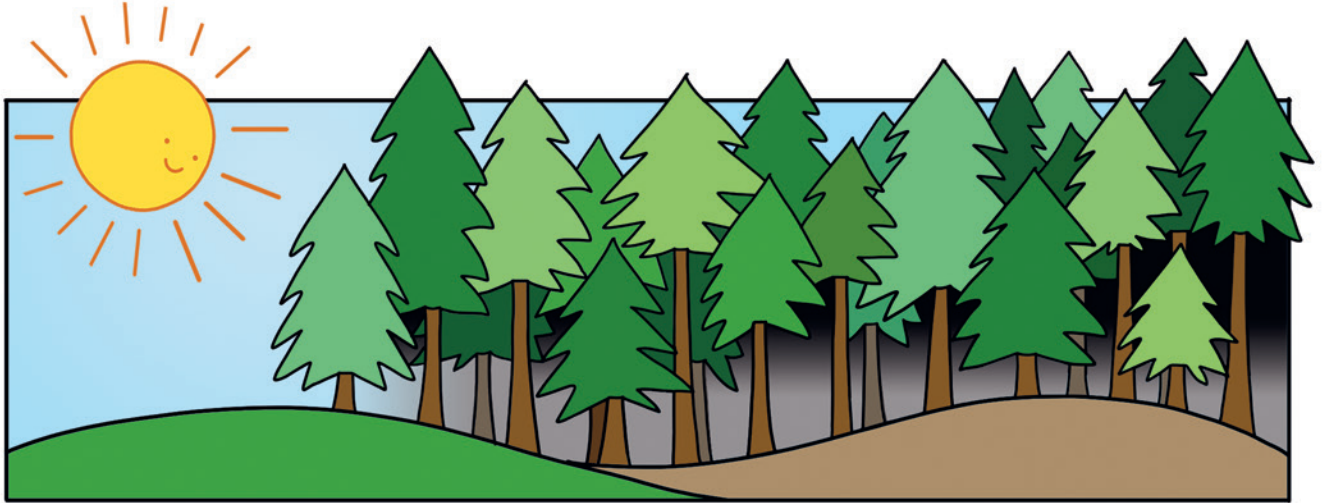

- A Duna első cseppjei Furtwangen közelében törnek elő a Baar-fennsík szikláiból. Ezt a kis forrást 2017 óta Danuvius-szobor díszíti, ami arra emlékeztet, hogy a rómaiak istenként tisztelték a folyót. A patakot itt még nem Dunának, hanem Bregnek hívják. 46 km-rel később, Donaueschingen városánál összefolyik a Brigach-patakkal, ettől a ponttól nevezik a folyót Dunának. A két patak összefolyása előtt kevéssel találjuk azt a kör alakú díszkutat, amelyet a Duna jelképes forrásának tekintünk.

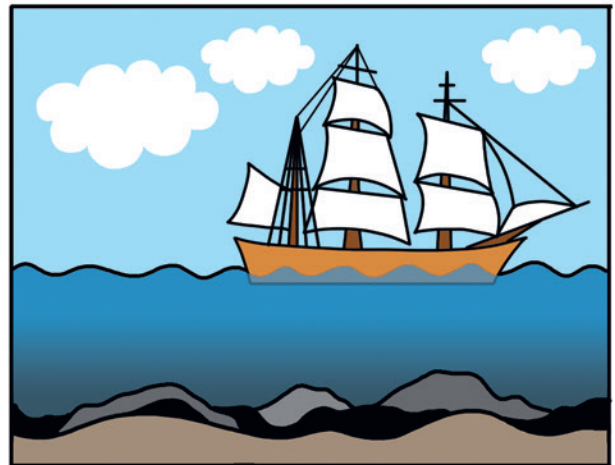
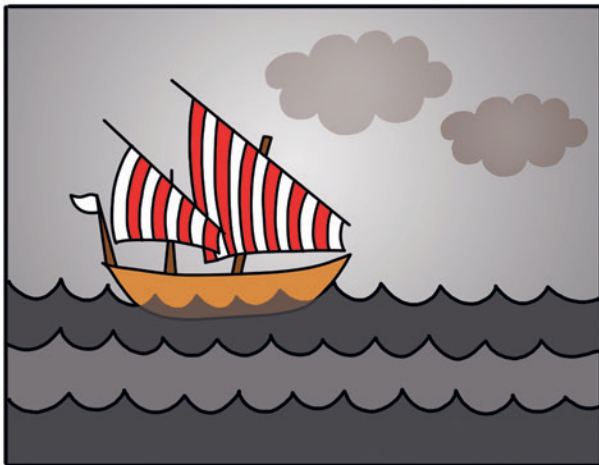

Díszkút Donaueschingenben, melynek szoborcsoportján az anya a fennsíkot szimbolizálja, a lány a Dunát, lábuknál pedig egy angyal játszik

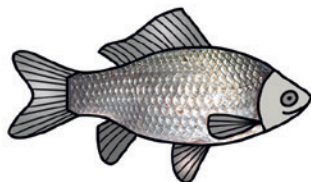

- Amíg a Duna eljut a Fekete-erdőtől a Fekete-tengerig, sokféle halfajnak ad otthont – mesélte Lenke néni, de Brúnó félbeszakította.
- Miért hívják a Fekete-erdőt és a Fekete-tengert feketének?
- Jó kérdés. Az erdő azért kapta ezt a nevet, mert nagyon sűrű. Olyan szorosan állnak egymás mellett a fák, hogy alig jut be közöttük a napfény. A Fekete-tenger nevére többféle magyarázat is létezik. Talán a gyakori viharok miatt kapta ezt a nevet, amitől sokszor szürke az ég, és sötétnek látszik a víz. De az is lehet, hogy a név a tenger mélyén felhalmozódó fekete iszapból ered.

- Térjünk vissza a halakhoz! - mondta Lenke néni, és mutatott néhány képet a Dunában élő halakról.

EZÜST KÁRÁSZ

SZÉLHAJTÓ KÜSZ

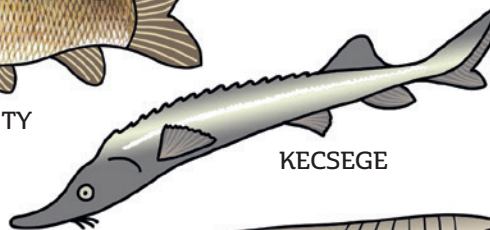
SÜLLŐ

MENYHAL

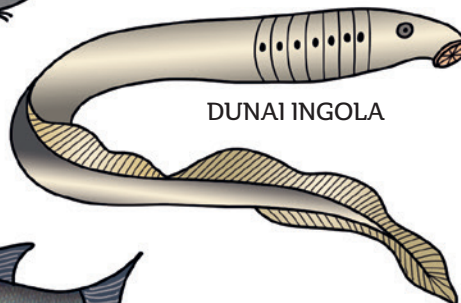
PONTY

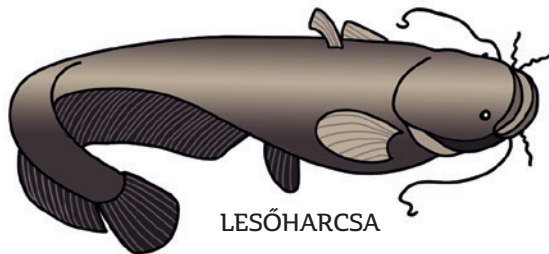
KECSEGE

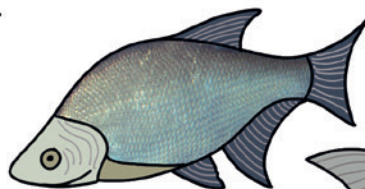
CSUKA

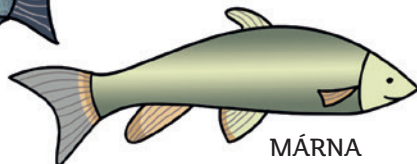
DUNAI INGOLA

LESÓHARCSEA

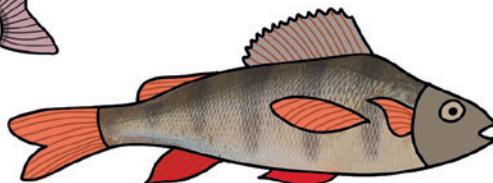
DÉVÉRKESZEG

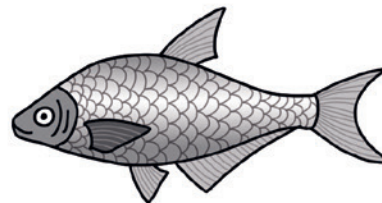
MÁRNA

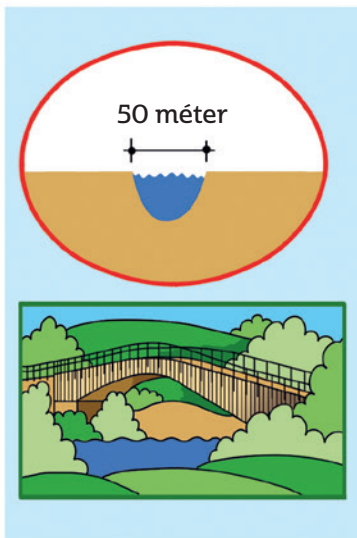
DUNAI GALÓCA

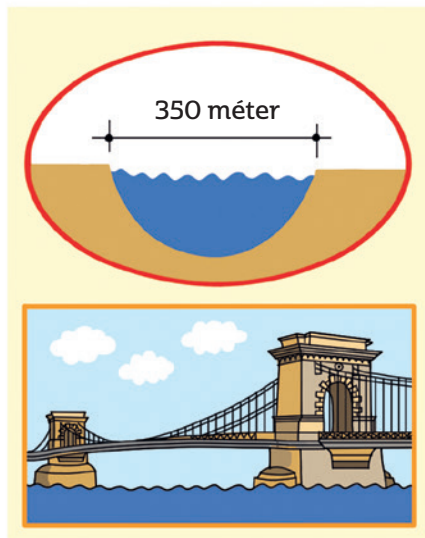
CSAPÓSÜGÉR

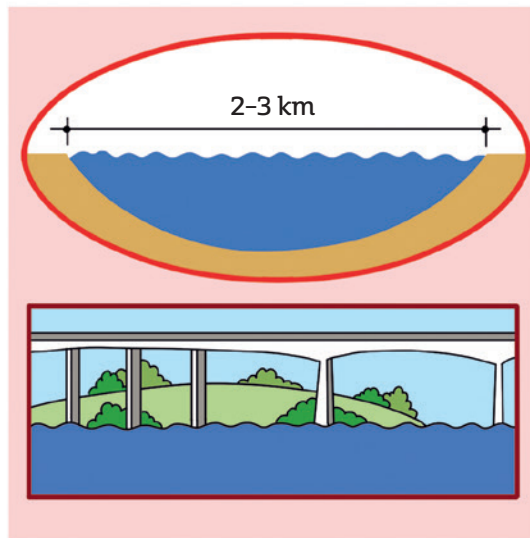
BAGOLYKESZEG

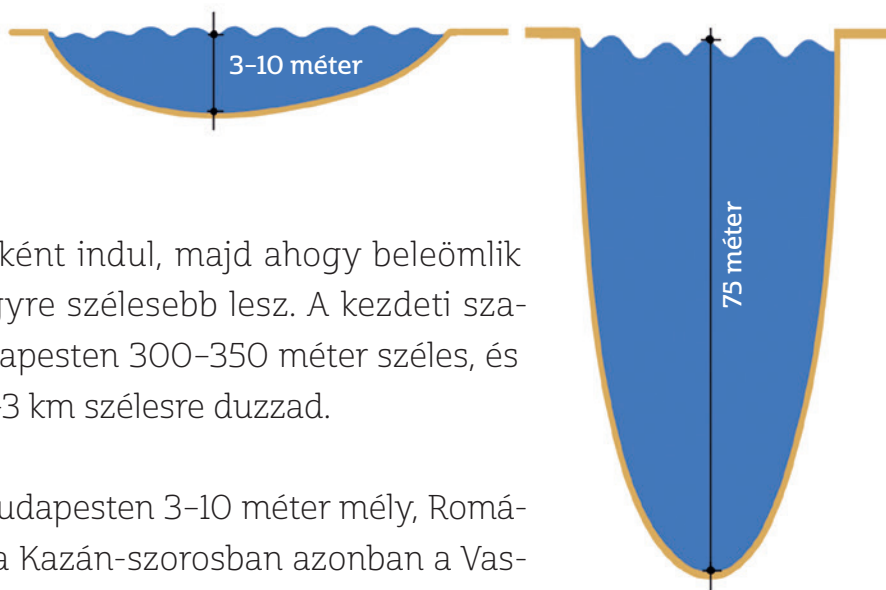
Thierharten, 43 m
(Németország)

Budapest, Lánchíd, 350 m

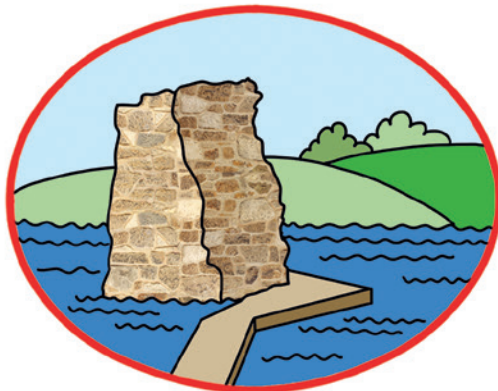

Beška hídja, 2250 méter (Szerbia)

- A Duna keskeny folyóként indul, majd ahogy beleömlik több forrás és patak, egyre szélesebb lesz. A kezdeti szakaszon 50 méteres, Budapesten 300-350 méter széles, és mire eléri a torkolatot, 2-3 km szélesre duzzad.

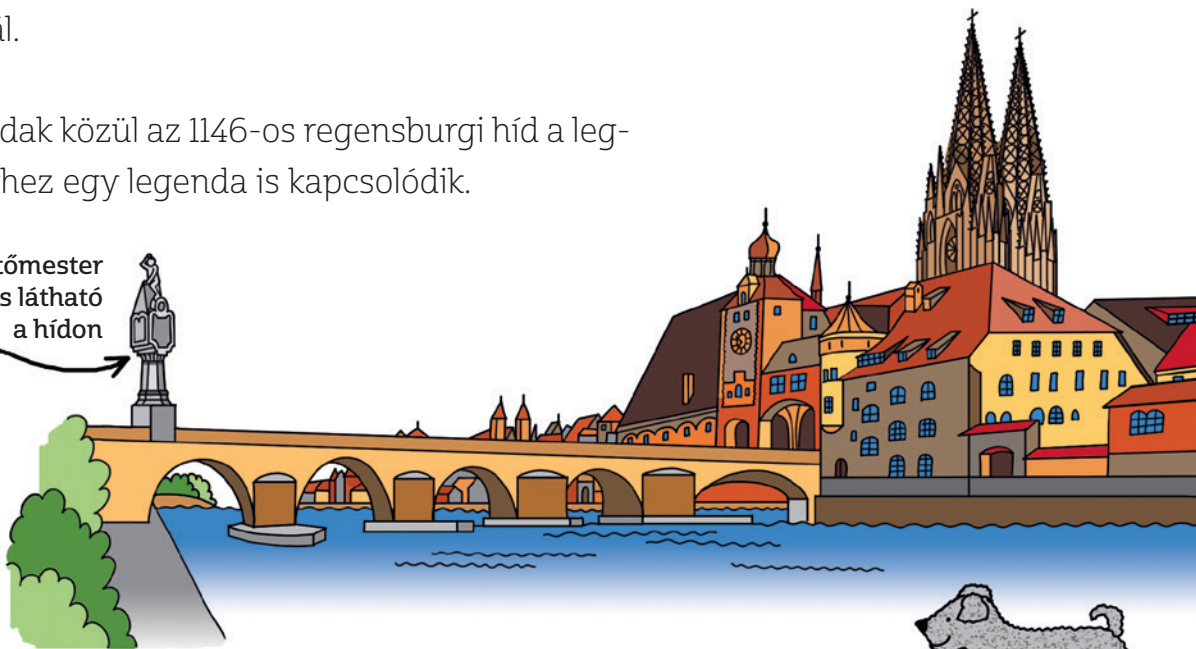
A mélysége is változó. Budapesten 3-10 méter mély, Románia és Szerbia határán, a Kazán-szorosban azonban a Vas-kapu I-es erőmű duzzasztó hatására a víz a 75 m mélységet is eléri.

- A Duna első hídját Traianus császár építtette 102 és 105 között. A pillérek maradványai még ma is látszanak Szörényvárnál.

A ma is álló hidak közül az 1146-os regensburgi híd a leg-
régőbbi, melyhez egy legenda is kapcsolódik.

Az okos építőmester
szobra ma is látható
a hídon

Az építőmester az ördöghöz fordult segítségért, hogy minél hamarabb kész legyen a híd. Az ördög azt kérte cserébe, hogy pokolra vihesse az első három lelket, aki áthalad a hídon. De a mester túljárt az eszén, és három állatot küldött a hídra, így az ördögnek be kellett érnie egy kutya, egy macska és egy csirke lelkével.

– A szakemberek megpróbálták megszámolni, hány sziget van a Dunán. Összesen 912 szigetet találtak, ebből 147 még érintetlen, 238 kissé szabályozott, 527 szigeten pedig már sokat alakított az emberi kéz – folytatta Lenke néni.

A folyó három szakaszra osztható: az első szakasz a forrástól a Duvnyai-kapuig tart, a második a Duvnyai-kaputól a Vaskapuig, a harmadik pedig a Vaskaputól a fekete-tengeri torkolatig.

– A szakaszok között kapuk állnak? – kérdezte Brúnó.

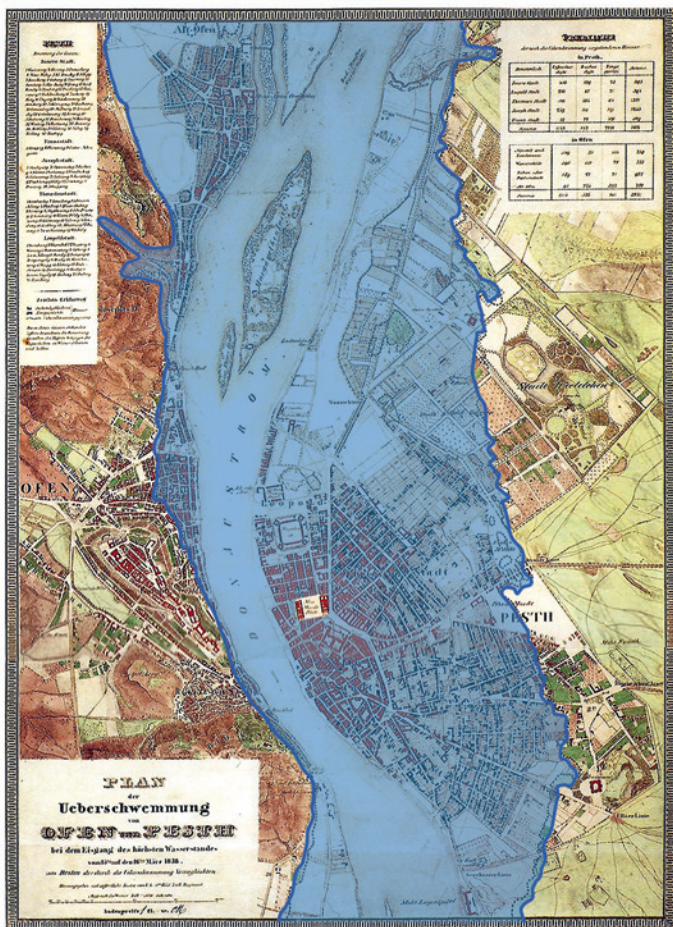
– Nem, ezek nem igazi kapuk, hanem hegyszűkületek. A Duvnyai-kapu Duvnyai váráról kapta a nevét.

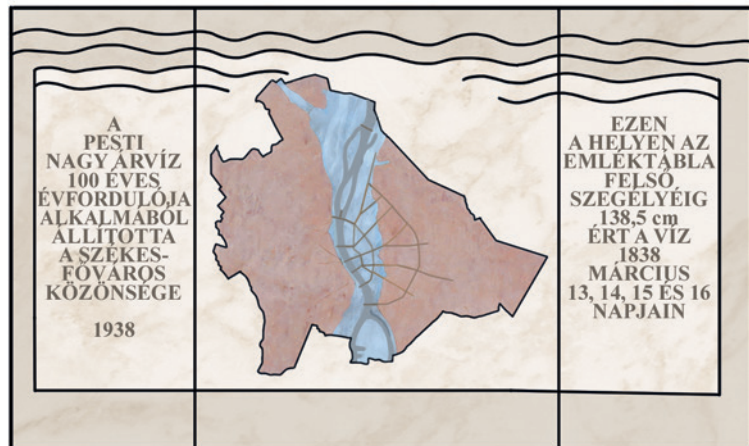

– És a Vaskapu? Tényleg egy vasból készült kapu áll a Dunában? – kérdezte Orsi.
– Nem, ez sem egy igazi kapu. Ezt is azért hívjuk kapunak, mert a folyó itt leszűkül, hatalmas sziklák szegélyezik, és olyan, mintha egy kapun kellene a hajóknak átúszni.

Azért ragadt rá a vas elnevezés, mert régen ez veszélyes folyószakasz volt az erős sodrás, a zátonyok és örvények miatt. De később, amikor Széchenyi István kezdeményezésére szabályozták a Dunának ezt a szakaszát, attól fogva már biztonságosan áthaladhatnak rajta a hajók. Széchenyi grófról egy márványtábla is megemlékezik a sziklafalon.

- Miért kellett a Dunát szabályozni? - kérdezte Orsi.
- Főként az árvizek miatt - magyarázta Lenke néni. - Régen, majdnem kétszáz évvel ezelőtt, 1838-ban óriási árvíz pusztított Pesten és Budán. Ezen a régi térképen látszik, hogy a víz csaknem az egész várost elöntötte.

Az 1838-as árvíz emléktáblája, Szerb utca 23.

- A városnak csak néhány pontja maradt szárazon, például az a domb, ahol ma a Szent István-bazilikát találjuk, akkoriban pedig egy kisebb templom állt ezen a helyen.

Az emberek csónakkal próbáltak menekülni a víz elől, és aki tudott, segített másoknak: Wesselényi gróf például, akit azóta árvízi hajósként is emlegetnek, sokakat kimentett a vízből. Erre emlékeztet a kőtábla a ferences templom falán. Budapesten ma is számos helyen láthatók az 1838-as árvíz emléktáblái, melyek az egykori vízszintet jelölik.

Wesselényi-emléktábla, Kossuth Lajos utca 1.

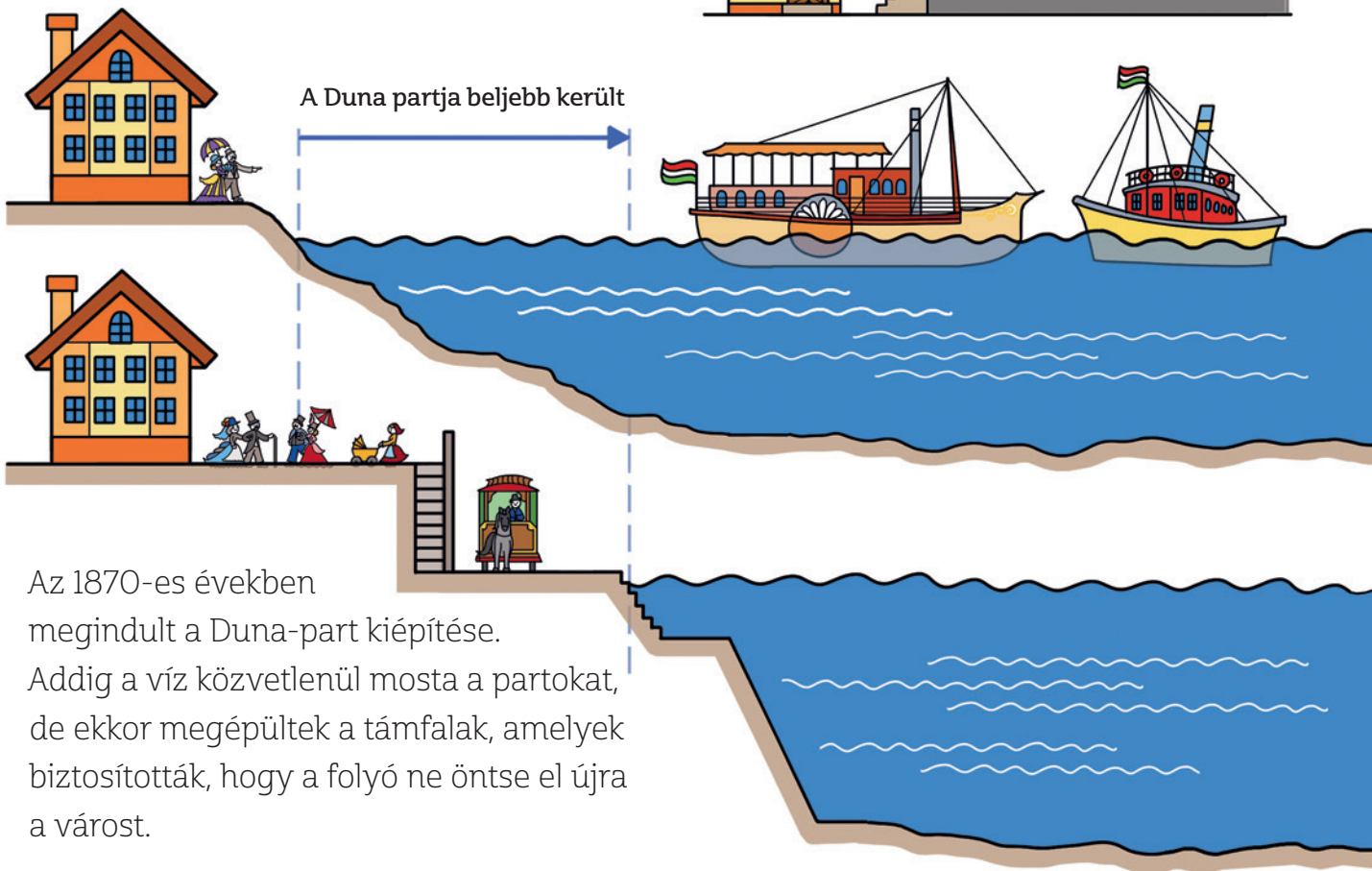
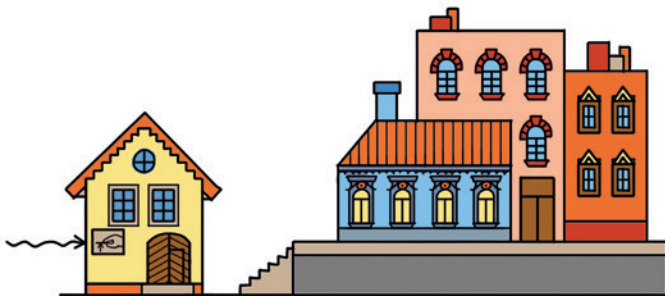

Az 1838-as vízszint budapesti házfalakon

Festmények az 1838-as árvízről

- Az árvízben sok ház összedőlt. Miután a víz elvonult, egy méterrel megemelték az utcaszintet. Azok a házak, melyek nem dőltek össze, így mélyebben maradtak, mint az új épületek. Ha olyan házat láttok a városban, amelyhez egy kis lépcső vezet le, például a Batthyány tér környékén, az 1838 előtt épült.

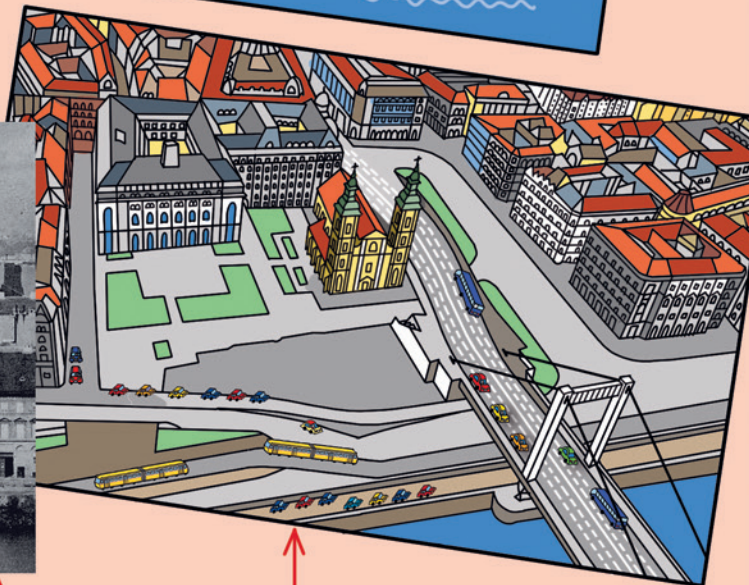
Az 1870-es években megindult a Duna-part kiépítése. Addig a víz közvetlenül mosta a partokat, de ekkor megépültek a támfalak, amelyek biztosították, hogy a folyó ne öntse el újra a várost.

A Vigadó a Duna-part kiépítése előtt és ma

A Vigadó vagy a Belvárosi plébánia-templom régi képein jól látszik, hogy a rakpartok megépítése előtt az épületek közvetlenül a vízparton álltak.

A Belvárosi templom a Duna-part kiépítése előtt a vízparton állt, ma pedig egy park van előtte

A Batthyány tér 1785-ben

- Sok régi fotón és festményen rászámíthatunk, milyen volt a Duna partja a kiépítés előtt. Ahogy végeztek az építési munkálatokkal, a Duna persze keskenyebb lett. Ezen a térképen jól látszik a változás: a világoskék a szabályozás előtti meder, a sötétkék pedig a mostani.

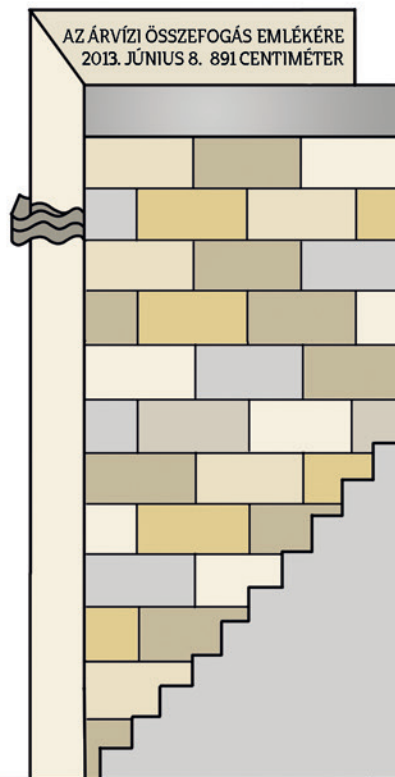

- A rakpartok megvédték a várost, ettől kezdve jóval ritkábban borította el a víz Budát és Pestet, bár olykor még győzött a természet ereje.

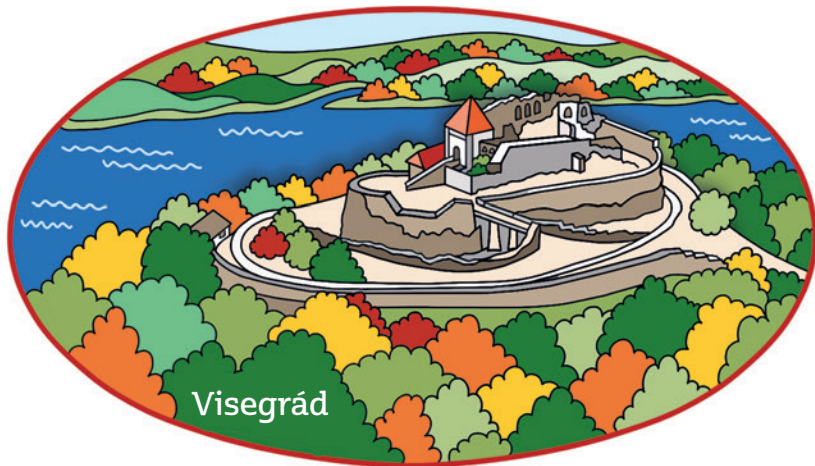

1876-os árvíz, Batthyány tér

1876-ban főként Budát borította el a víz, míg 2013-ban az utóbbi idők legnagyobb dunai árvize sújtotta a Duna-menti településeket. A fővárosi rakpartokat teljesen elöntötte a víz, úgy tűnt, mintha a Parlament a vízből nőne ki. A Batthyány téren szép emléktábla mutatja az akkori vízszintet.

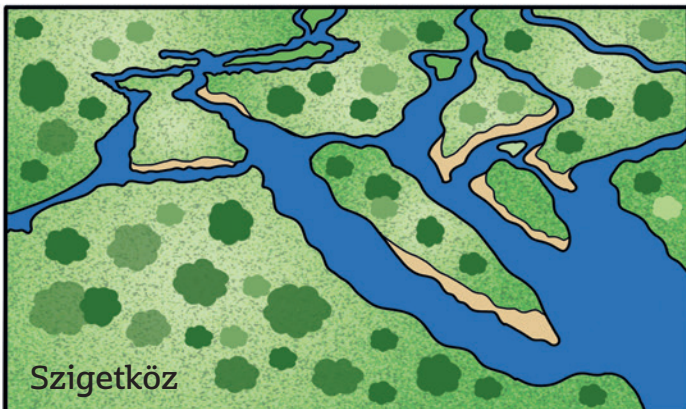

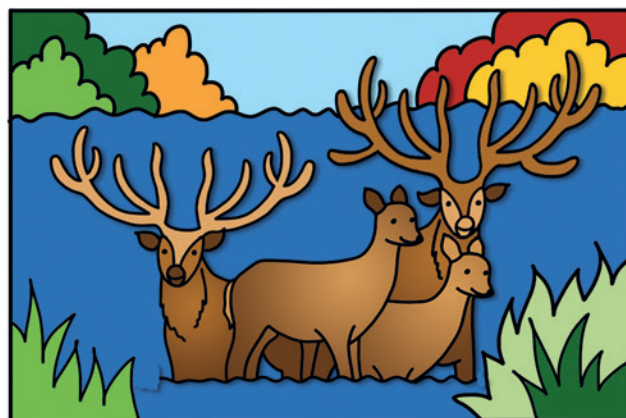
- A Duna megszépíti Budapestet, de a fővároson kívül több olyan hely is van az országban, amit a Duna varázslatosá tesz. Érdeemes felkeresni Esztergomot vagy a Dunakanyarban Visegrádot is. Aki nyár közepén megy, a Palotajátékokat is megnézheti a várban!

Visegrádi Palotajátékok

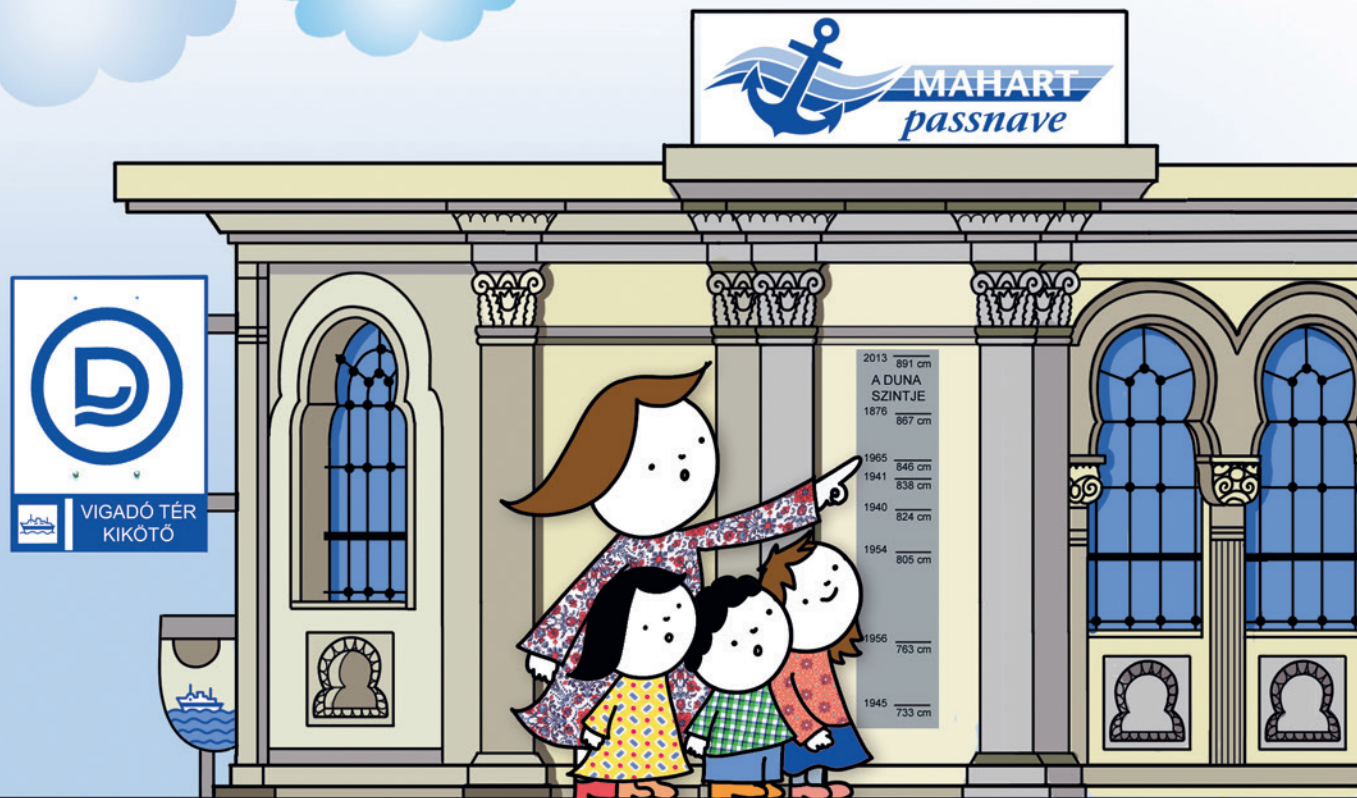

- A Szigetköz a Duna egyik csodája. A folyó itt sok apró ágra szakad, melyek között titokzatos szigetvilág húzódik. A gemenci ártéri erdőben gímszarvasokat láthatunk, tél végén pedig megnézhetjük, hogyan eveznek át a busók Mohácsnál a Dunán. A közelben találjuk a mohácsi csata emlékhelyét is.

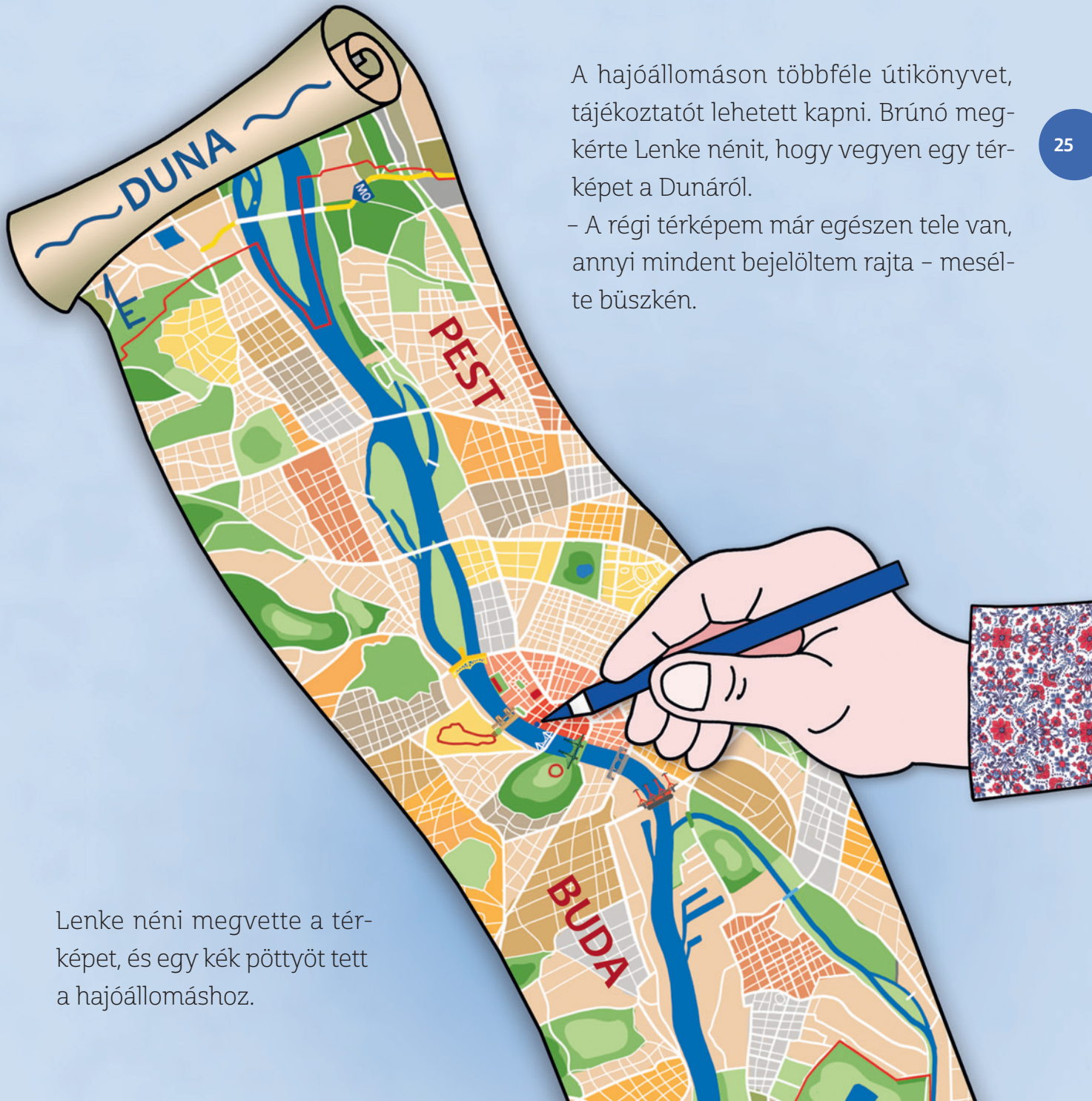

- Nézd, Lenke néni, elállt az eső! Menjünk ki a Margitszigetre! – lelkesedett Orsi.
 – Ma már késő van hozzá, de egy rövid séta még belefér – felelte Lenke néni. – Megmutatom nektek az árvizeket jelző táblát a Vigadó téri hajóállomás falán.
 Hamarosan ott álltak a kis épület előtt, és hosszasan nézegették a vízszinteket jelző táblát. A jelek közül a 2013-as volt a legmagasabban, hiszen az 1838-as talán ki sem fért volna!

A hajóállomáson többféle útikönyvet, tájékoztatót lehetett kapni. Brúnó megkérte Lenke nénit, hogy vegyen egy térképet a Dunáról.

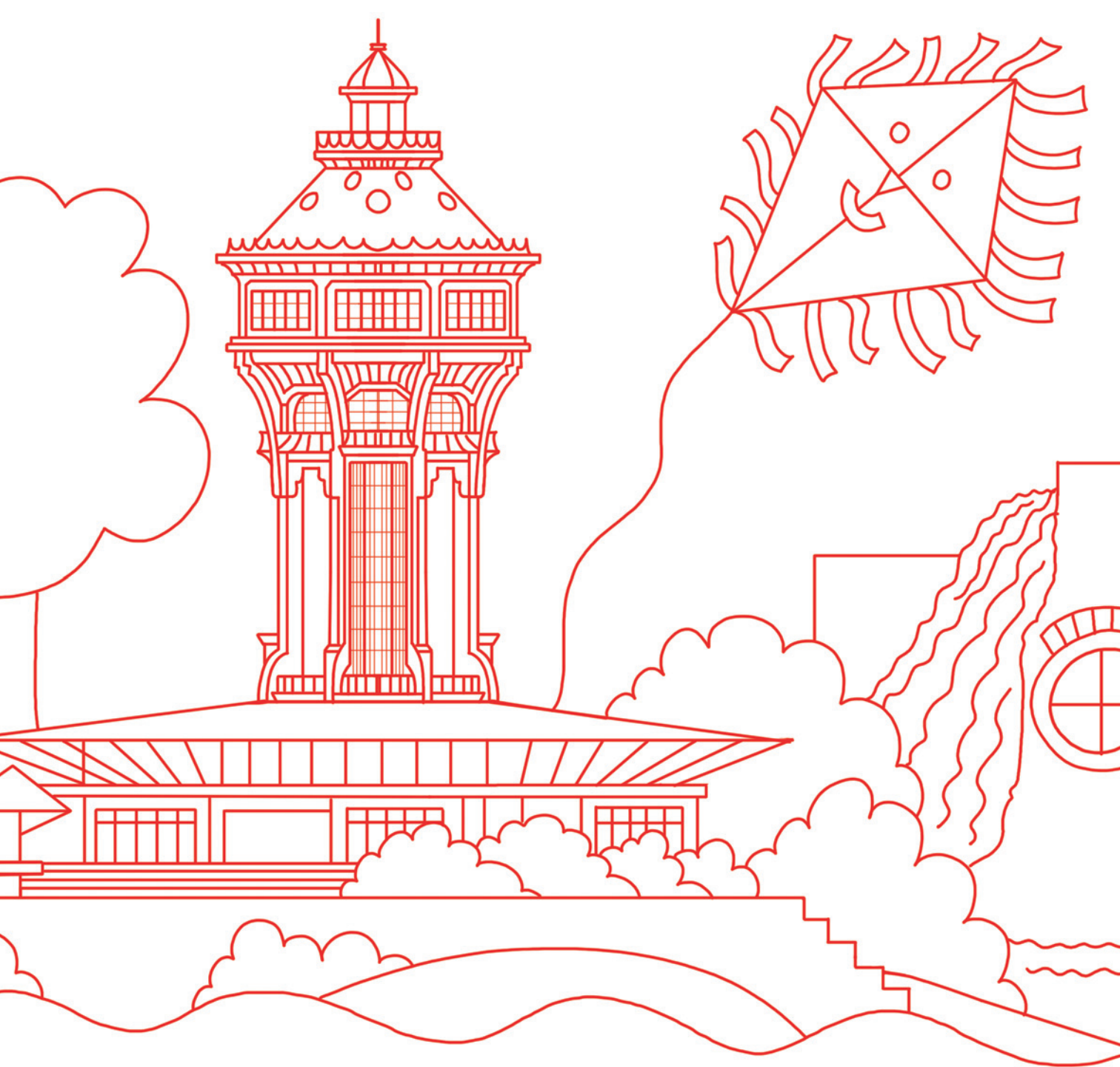
– A régi térképem már egészen tele van, annyi mindent bejelöltem rajta – mesélte büszkén.

Lenke néni megvette a térképet, és egy kék pöttyöt tett a hajóállomáshoz.

Margitsziget

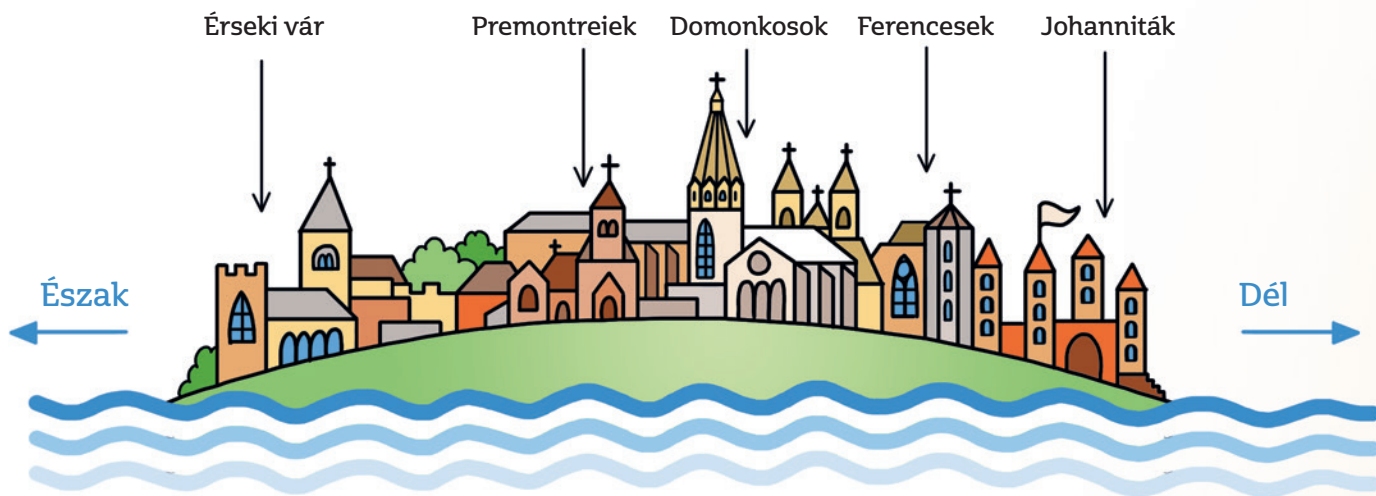

MÁSNAP REGGEL A HÁROM GYEREK MÁR ALIG VÁRTA, hogy elinduljanak.

- Süt a nap, mehetünk! – mondta Olívia.
- Beraktam a pogácsát a sütőbe, várunk kell, amíg elkészül, csak utána kelhetünk útra – csitította Lenke néni.
- Addig nézegessük meg ezeket a régi könyveket a szigetről! Régen Szent Margit szigete sokkal kisebb volt, és mellette feküdt a kicsi Festő-sziget. A két szigetet később egybeépítették, így nagyobb sziget formálódott belőlük. Az első építkezések még az egyesítés előtt, nagyjából nyolcszáz éve kezdődtek.
- És kik költöztek először a szigetre? – kíváncsiskodott Brúnó.
- A sziget első épületei egyházi építmények voltak, papok és apácák laktak bennük.

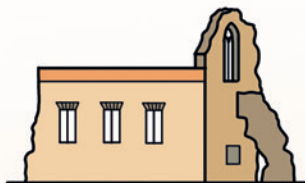

A ma is látható
Szent Mihály-kápolna

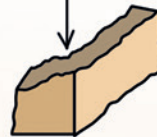

Domonkos romok
a szigeten

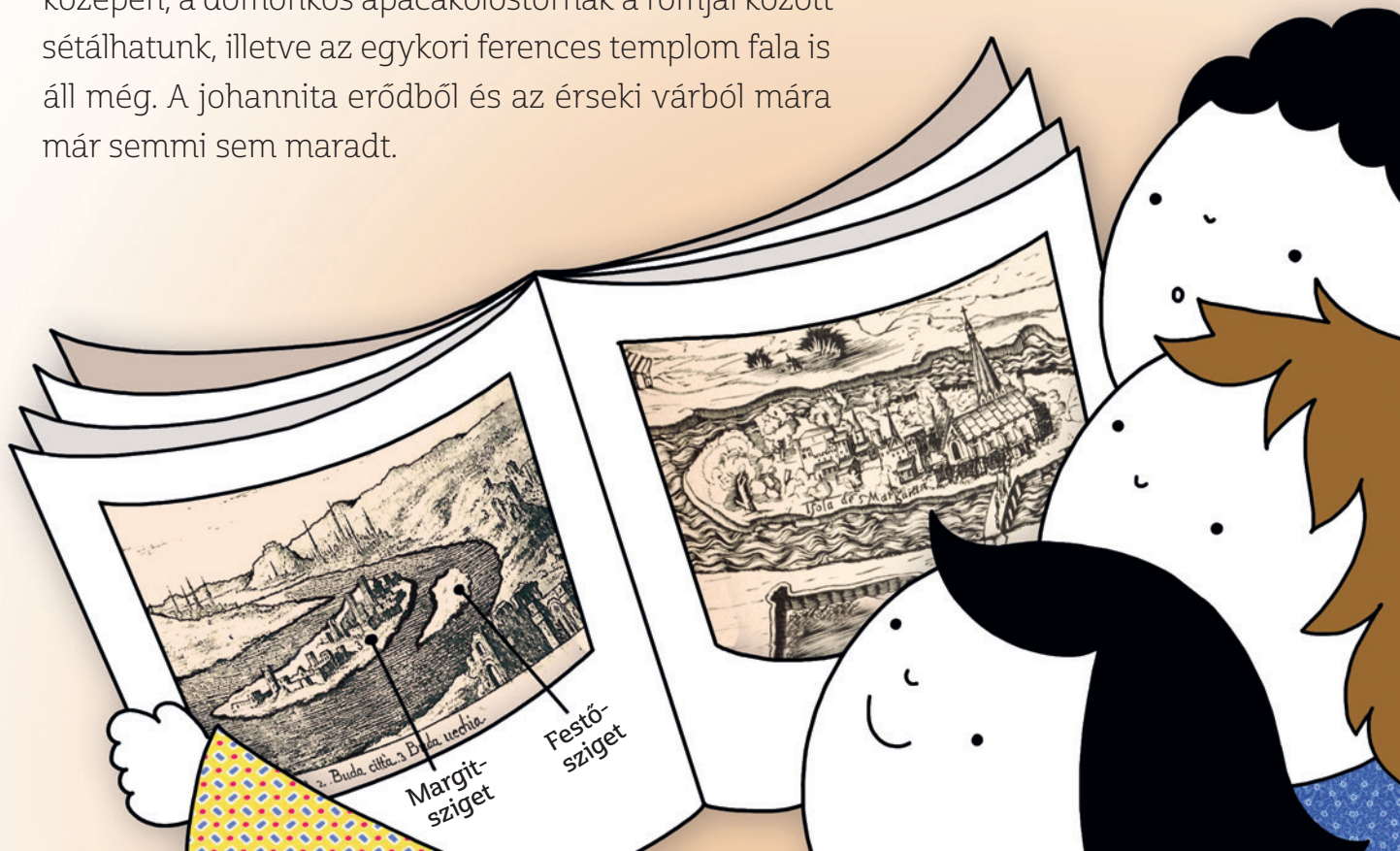
A ferences templom
maradványa

Az érseki vár utolsó falszakaszát
a 19. században lebontották

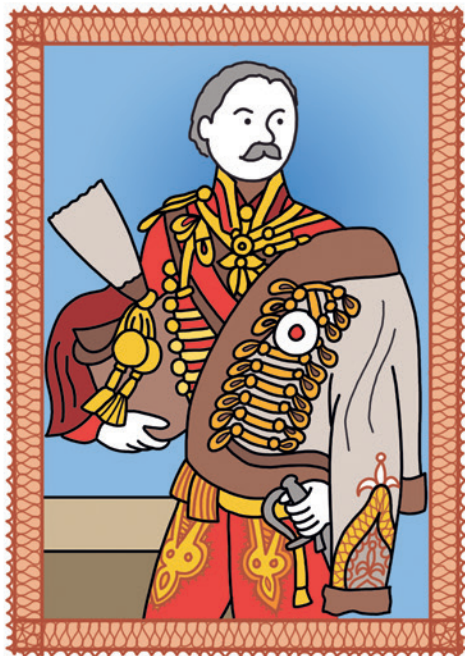
A johannita lovagok várát
ma már csak régi térképekről
ismerjük

- Némelyiknek még ma is láthatjuk a nyomait. A pre-montreiek Szent Mihály-kápolnája újjáépítve áll a sziget közepén, a domonkos apácakolostornak a romjai között sétálhatunk, illetve az egykori ferences templom fala is áll még. A johannita erődből és az érseki várból mára már semmi sem maradt.

Árpád-házi Szent Margit,
1242-1270

Habsburg-Lotaringiai József Antal,
vagyis József nádor, 1776-1847

– És ki volt Margit? Kiről kapta a nevét a sziget? – szolt közbe Olívia.

– A szigetnek több neve is volt: Nyulak szigete, Urak szigete, Boldogasszony-sziget. Mai nevét Szent Margitról, IV. Béla király lányáról kapta. A király a tatárjárárs idején fogadalmat tett, gyermekét Istennek ajánlotta, így Margit a domonkos kolostorban, apácaként nevelkedett.

A török hódoltság idején a sziget elnéptelenedett. Az építmények nagy része összedőlt, a romokra földréteget sodortak az árvizek.

1796-ban a sziget József nádor tulajdonába került, és virágzó korszak vette kezdetét. Az ő idejében ültették el az első platánfákat is. De bekövetkezett az 1838-as árvíz, ami teljesen elborította a szigetet.

Az 1838-as árvíz, a sziget fájainak csak a teteje látszik ki

– Csupán a fák teteje látszott ki a vízből, az egész sziget víz alá került.

Amikor az árvíz elvonult, lemosta a romokról a földréteget, és láthatóvá váltak a régi kolostor falai.

Nekiláttak, hogy kiássák a föld mélyén nyugvó romokat. Több métert ástak lefelé, míg minden a felszínre került. Az egész olyan volt, mint egy nagy kincsvadászat!

- Hűha! És miket találtak? – lelkesedett Brúnó.
- Nem csak az épületek romjai pihentek a föld alatt. Rábukkantak számos ékszerre, kardra, ruhákra, sőt egy koronára is, amelyik valószínűleg V. Istváné volt – mesélte Lenke néni.

